

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657.1

DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2020-1-28>

Долбнєва Д.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, аналізу і контролю
Львівського національного університету імені Івана Франка

Dolbneva Deniza

PhD, Associate Professor
Department of accounting, analysis and control
Ivan Franko National University of Lviv

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ АУТСОРСИНГ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УКРАЇНИ

ACCOUNTING OUTSOURCING IN THE MANAGEMENT SYSTEM OF ENTERPRISES OF UKRAINE

У статті розкрито сутність аутсорсингу як технології менеджменту з передачі сторонній організації деяких бізнес-функцій підприємства з метою оптимізації його структури управління. Розглянуто його різновид – бухгалтерський аутсорсинг – як послугу, завдяки якій підприємства можуть передати виконання складних завдань у сфері обліку та звітності компетентним компаніям. На основі аналізу зарубіжного і вітчизняного досвіду наведено окремі статистичні дані щодо сучасного стану використання аутсорсингу підприємствами. Розглянуто найбільш поширені варіанти бухгалтерського аутсорсингу та перелік робіт, який передбачає ця послуга. Визначено основні переваги та недоліки бухгалтерського аутсорсингу під час організації системи управління підприємством, а також побудовано схему інформаційних потоків, що виникають між суб'єктами бухгалтерського аутсорсингу. На основі цього обґрунтована доцільність активного впровадження на підприємствах України такої форми обліку, як бухгалтерський аутсорсинг, що значно підвищить ефективність управління всіма бізнес-процесами підприємства.

Ключові слова: бізнес-процеси, бухгалтерський аутсорсинг, бухгалтерський облік, ефективність, компанія-аутсорсер, оптимізація, підприємства, управління.

В статье раскрыта сущность аутсорсинга как технологии менеджмента по передаче сторонней организации некоторых бизнес-функций предприятия с целью оптимизации его структуры управления. Рассмотрена его разновидность – бухгалтерский аутсорсинг – как услуга, благодаря которой предприятия могут передать выполнение сложных задач в сфере учета и отчетности компетентным компаниям. На основе анализа зарубежного и отечественного опыта приведены отдельные статистические данные о современном состоянии использования аутсорсинга предприятиями. Рассмотрены наиболее распространенные варианты бухгалтерского аутсорсинга и перечень работ, который предусматривает эта услуга. Определены основные преимущества и недостатки бухгалтерского аутсорсинга при организации системы управления предприятием, а также построена схема информационных потоков, которые возникают между субъектами бухгалтерского аутсорсинга. На основе этого обоснована целесообразность активного внедрения на предприятиях Украины такой формы учета, как бухгалтерский аутсорсинг, что значительно повысит эффективность управления всеми бизнес-процессами предприятия.

Ключевые слова: бизнес-процессы, бухгалтерский аутсорсинг, бухгалтерский учет, эффективность, компания-аутсорсер, оптимизация, предприятия, управление.

The experience of the leading countries in the world demonstrates the rapid growth of demand such as outsourcing. More and more foreign enterprises are resorting to the use of accounting outsourcing to optimize business functions and business processes, which greatly improves the efficiency of managing the financial and economic activity

of the enterprise. In Ukraine, the market of outsourcing services, including and accounting outsourcing is currently under development. Accounting outsourcing has become most widespread among micro, small and medium-sized enterprises in economically developed cities and regions of Ukraine. They, in order to reduce the costs of organizing and maintaining regular accounting services, strengthen competitive positions in the market and prevent risks, transfer some or all of the functions and tasks of accounting and reporting to the outsourcing company. Given this state of affairs, it is relevant to disclose the essence of accounting outsourcing, to determine the most common options for its implementation and the list of works provided by this service. The practice of using accounting outsourcing has its advantages and disadvantages, which must be carefully considered and objectively evaluated by the management of the enterprise in order to justify the expediency of transferring accounting to the balance sheet of the outsourcing company. The outsourcing of accounting and reporting makes its changes to the organizational structure of the client enterprise, which causes changes in the information flows that occur between the entities of accounting outsourcing in the process of enterprise management. Choosing an outsourcing company involves a series of steps, in particular: issuing an accounting policy order to provide accounting under outsourcing; discussing with business owners and deciding whether to transfer accounting to an outsourcing company; selecting an outsourcing company and concluding a cooperation agreement. Without them, it will be difficult to achieve the effect that an enterprise expects from outsourcing. The conducted research substantiates the expediency of active implementation of accounting outsourcing at the enterprises of Ukraine, which will significantly increase the efficiency of managing the business processes of domestic enterprises and allow them to gain competitive advantages.

Keywords: business processes, accounting outsourcing, accounting, efficiency, outsourcing company, optimization, enterprises, management.

Постановка проблеми. У сучасних умовах ведення бізнесу, організації управління та контролю на підприємствах за кордоном бухгалтерський аутсорсинг довів свою ефективність та економічність, оскільки передбачає делегування обліку частини або всіх фінансово-господарських операцій компанії-аутсорсеру, що дає змогу підприємству зосередитися на своїх основних бізнес-процесах і зекономити частину коштів на оплату праці постійного штату бухгалтерської служби.

Останніми роками в Україні спостерігається стрімке залучення фахівців до ведення бухгалтерського обліку на умовах аутсорсингу. Ключовою причиною цього є неможливість окремих підприємств, зокрема з числа мікро-, малих і середніх підприємств, оплачувати роботу власних найманих облікових працівників. Враховуючи можливі переваги та недоліки аутсорсингу, все частіше керівництво вітчизняних підприємств розглядає можливість передачі окремих бухгалтерських функцій і завдань компанії-аутсорсеру.

Така ситуація посилює науково-практичну зацікавленість цією темою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В Україні поняття “аутсорсинг” з’явилося зовсім недавно, а поняття “бухгалтерський аутсорсинг” тільки набирає свою популярність. З огляду на це, питання сутності, становлення та особливостей функціонування бухгалтерського аутсорсингу, у тому числі і в системі управління підприємствами, розглядаються у працях вітчизняних і зарубіжних науковців: Є. Аксьонова, І. Альтшулера, Б. Анікіної, Д. Берсіна, Ж-Л. Бравар, Т. Давидюк, В. Дворцевої, Г. Кесарчук, К. Левчук, О. Микало, Д. Михайлова, Р. Моргана, М. Опришка, А. Рибак, В. Рожелюк, Е. Сафарової, Л. Скакун, А. Султангужієвої, Дж. Б. Хейвуда, І. Шурігіної та інших. Своїми дослідженнями вони зробили вагомий внесок у вивчення цієї теми.

Проте прагнення вітчизняних підприємств оптимізувати свої витрати, досягти максимальних результатів від своєї статутної діяльності, побудувати прозору систему фінансового обліку, у тому числі на основі МСФЗ, впровадити ефективний внутрішній контроль та управлінський облік, а також стрімкий

розвиток конкуренції зумовлює актуальність подальшого розгляду питань, пов’язаних із розкриттям сутності, місця, ролі і значення бухгалтерського аутсорсингу в системі управління підприємствами в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є розгляд і обґрунтування теоретико-методологічних положень організації бухгалтерського аутсорсингу як складника системи управління підприємством.

Вклад основного матеріалу. Історія розвитку ринку бухгалтерського аутсорсингу в Україні починається з середини 1990-х рр., коли аудитори зіткнулися з потребами клієнтів не тільки в аудиторських перевірках, але й у зовнішній допомозі в організації усіх видів обліку. Нині ведення бухгалтерського обліку у формі бухгалтерського аутсорсингу набуває все більшої популярності та значення для підприємств України.

В Україні розвиток цього напрямку у бізнес-середовищі супроводжується такими проблемами, як:

1) стереотипи мислення власника і керівника, які вважають, що бухгалтер завжди повинен бути поруч із ними;

2) хвилювання про те, що аутсорсингова компанія не збереже у таємниці фінансову інформацію свого клієнта;

3) побоювання, що сторонній бухгалтер не у змозі врахувати специфіку конкретного виду діяльності.

Гальмує розвиток аутсорсингу в Україні також і відсутність необхідної законодавчої бази. Наявність чітких регулюючих норм щодо укладання угод значною мірою підвищила б рівень взаємодії між компанією-клієнтом та компанією-аутсорсером.

Так, результати аналізу діяльності підприємств окремих регіонів України свідчать, що частка бізнес-процесів, які передаються на аутсорсинг, становить від 30% до 50% і має тенденцію до зростання, що зумовлюється високим рівнем якості аутсорсингових послуг [1]. Послугами бухгалтерського аутсорсингу в Україні частіше користуються приватні підприємці, малі та нещодавно відкриті підприємства – близько 40%. Лише 5% великих підприємств звертаються до бухгалтерського аутсорсингу.

Під час вивчення зарубіжного досвіду застосування компаніями послуг бухгалтерського аутсорсингу ми отримали такі дані: в європейських країнах – 80%, у США – 90%, в Ізраїлі – 96% компаній успішно делегують бухгалтерію на аутсорсинг, оптимізуючи витрати бізнесу [2].

Аутсорсинг (переклад з англ. – “використання чужих ресурсів”) – технологія менеджменту, яка полягає в передачі сторонній організації деяких бізнес-функцій або частин бізнес-процесу підприємства, що дає змогу оптимізувати структуру управління підприємств за рахунок зосередження на основному завданні і передачі непрофільних функцій зовнішнім спеціалізованим виконавцям [3].

Сутність аутсорсингу в загальному вигляді полягає у тому, що організація отримує можливість розставити пріоритети у своїй діяльності та зосередитися на тій її складовій частині, яка є основною, визначальною та найбільш важливою, а інші другорядні або технічні функції передаються професійним партнерам [4].

Невід’ємною складовою частиною аутсорсингу бізнес-процесів та одним із дієвих способів бухгалтерського забезпечення діяльності підприємств є аутсорсинг бухгалтерії, який передбачає винесення функцій, пов’язаних з організацією, веденням обліку, складанням звітності та розрахунком податків підприємства за його межі, передачу їх для виконання компанії-аутсорсеру. Це послуга, завдяки якій вітчизняні підприємства мають можливість передати виконання складних завдань у сфері обліку та звітності компетентним компаніям.

У сучасній практиці ведення бухгалтерського обліку розрізняють два варіанти бухгалтерського аутсорсингу:

1) ведення всієї бухгалтерії (“обслуговування під ключ”);

2) передачу функцій за окремими ділянками (облік основних засобів, облік заробітної плати тощо).

Саме “обслуговування під ключ” є найпопулярнішою послугою бухгалтерського аутсорсингу, що включає ведення бухгалтерського та податкового обліку, здачу звітності в усі контролюючі органи, роботу з клієнт-банком, сплату яких контроль сплати всіх податкових зобов’язань, супровід перевірок, спілкування з контролюючими органами, архівування та зберігання документів тощо. Компанія-аутсор-

сер забезпечує повний цикл організації та ведення бухгалтерського обліку діяльності підприємства згідно з нормами українського законодавства і корпоративними вимогами клієнта, а у разі необхідності – і згідно з вимогами МСФЗ, підготовку фінансової звітності згідно з національними П(С)БО або міжнародними стандартами обліку та фінансової звітності, внутрішньо-корпоративними стандартами клієнта.

Нині більшість вітчизняних компаній, які надають аутсорсингові послуги з питань обліку й оподаткування, виконують такі види робіт, як [5]:

– підготовка облікових реєстрів і податкових процедур обліку відповідно до чинного законодавства;

– підготовка української обов’язкової щоквартальної звітності;

– підготовка статистичних і фінансових звітів;

– здача звітності в українські статистичні органи, органи соціального страхування, пенсійний фонд і податкову інспекцію;

– послуги з нарахування заробітної плати;

– складання податкових декларацій, які повинні бути підготовлені відповідно до вітчизняного законодавства;

– облік основних засобів;

– ведення кадрового обліку;

– ведення первинної документації;

– ведення складського обліку;

– комплексне обслуговування бухгалтерії.

Ключовою перевагою звернення торговельних підприємств до компанії-аутсорсера є те, що кожен співробітник цієї компанії спеціалізується на певній галузі обліку, здійснює ведення підприємства-клієнта за різними видами діяльності, а його досвід, знання та кваліфікація є значно більшими, ніж у бухгалтера, що веде одне підприємство. Окрім цього, використання бухгалтерського аутсорсингу дає змогу підприємству-замовнику отримати чимало інших стратегічних і тактичних переваг під час ведення бізнесу (табл. 1).

Передача бухгалтерії на аутсорсинг не буде обмежувати керівника та менеджмент підприємства у кількості бухгалтерів, які ведуть облік, адже у разі необхідності не потрібно наймати чи скорочувати своїх штатних працівників, чи підшукувати заміну на час лікарняного чи відпустки, а інтеграція нових співробітників не потребуватиме часу і навчання.

Таблиця 1

Переваги застосування торговельними підприємствами бухгалтерського аутсорсингу

Стратегічний рівень	Тактичний рівень
Фокусування уваги на основному бізнесі	Відсутність необхідності розширення штату бухгалтерів – до 70% економії
Збільшення доходів компанії: за допомогою аутсорсингу постійні витрати можна перетворити у змінні	Послуги надаються безперервно (немає ні лікарняних, ні відпусток тощо)
Збільшення капіталізації: за допомогою аутсорсингу можна частково перерозподілити інвестиційний капітал у стратегічно більш важливу для підприємства діяльність	Зменшення бази оподаткування
	Економія офісного простору і супутніх йому витрат
	Зменшення накладних витрат, пов’язаних із вартістю робочих місць, навчанням, інформаційною підтримкою тощо
	Гарантія професійної відповідальності, яку надає компанія-аутсорсер

Джерело: складено на основі [5]

Вартість бухгалтерського аутсорсингу є нижчою, ніж витрати, пов'язані з утриманням штату бухгалтерії. У середньому витрати підприємства, яке перейшло на нову форму бухгалтерського обліку на основі аутсорсингу, скорочуються на 20–50%, оскільки підприємство-замовник позбавляється витрат на організацію робочого місця (приміщення, меблі, прибирання, оргтехніка, програмне забезпечення), витрат на оплату праці (які включають не лише заробітну плату, а ще й відпускні і лікарняні за невідпрацьований час), витрат на податки/внески по заробітній платі, нарахування ЄСВ на заробітну плату, витрат на розхідні матеріали (канцтовари, утримання тієї ж оргтехніки), витрат на підвищення та підтримання кваліфікації працівників (навчальна література, семінари, професійна періодика) тощо. Під час укладання договору на обслуговування клієнт відразу бачить, яку суму йому треба сплатити за послуги, і, розрахувавши витрати, спокійно може займатися розвитком підприємства. По мірі росту об'ягу робіт ціна може переглядатися, як і ділянки обліку, які обслуговуються через аутсорсинг.

Крім цього, важливим, на нашу думку, є той факт, що працівники компанії-аутсорсера надають свої послуги на принципах рівного партнерства і тому, на відміну від штатних працівників підприємства, не боятимуться повідомляти свого клієнта про помилкові рішення, а за необхідності відмовлять його від необдуманого фінансово-управлінського кроку.

Під час передачі бухгалтерського обліку у відання аутсорсингової компанії втручання третіх осіб зведено до мінімуму, оскільки організовується робота з базами даних клієнтів на віддалених захищених серверах або ж клієнт сам забезпечує зберігання своїх баз даних, а працівникам аутсорсингової компанії надається персональний віддалений доступ. Вся паперова інформація (звіти, реєстри, первинні документи) після опрацювання та впорядкування в офісі аутсорсера передається на зберігання клієнтам.

Відповідальна за надання послуги бухгалтерського аутсорсингу компанія-аутсорсер завжди запропонує клієнту комплексне вирішення його питань, таких

як юридична підтримка й автоматизація облікових процесів із використанням сучасних інформаційних технологій, тому замовник у разі необхідності може також отримати кваліфіковану юридичну допомогу та грамотний ІТ-супровід.

Підприємства, які використовують послугу бухгалтерського аутсорсингу, значним чином оптимізують свою систему управління і контролю. Адже з'являється можливість інтенсивнішого розвитку основних напрямів діяльності підприємства і вивільнення ресурсів для здійснення нових проектів; відбувається економія власних і залучених ресурсів, у тому числі за рахунок ефекту масштабу і наявності професійного досвіду фахівців аутсорсингової компанії; формуються передумови для більш професійного та якісного виконання необхідних фінансових функцій управлінським персоналом підприємства; забезпечується швидке й гнучке реагування на зміни у законодавстві та у ринковому середовищі; оптимізується розподіл ризиків тощо.

Завдяки цьому вітчизняні підприємства отримують необхідні умови для суттєвого поліпшення фінансово-економічних показників діяльності, підвищення ефективності діяльності, конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості, попередження і недопущення ризиків як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі.

Передача на аутсорсинг ведення бухгалтерського обліку і складання звітності вносить свої корективи в організаційну структуру підприємства-замовника, внаслідок чого повинні бути ліквідовані відділи та посади або, навпаки, має бути розширено склад останніх для відповідальних осіб за співпрацю з аутсорсером, а також приводить до зміни напрямів руху та структури інформаційних потоків, які також потребують відповідного управління.

На рис. 1 наведена схема інформаційних потоків, яка виникає між суб'єктами бухгалтерського аутсорсингу під час передачі на аутсорсинг певної сукупності процедур із ведення бухгалтерського обліку та звітності.

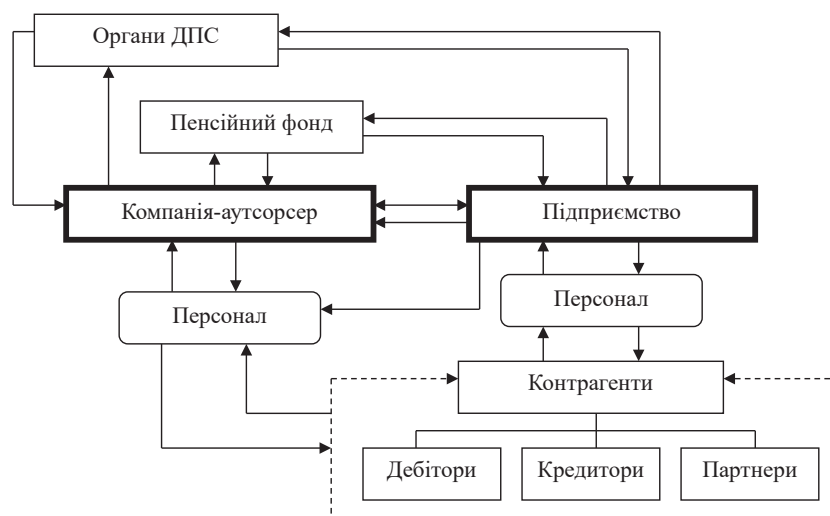

Рис. 1. Схема інформаційних потоків у системі управління підприємством під час використання бухгалтерського аутсорсингу

Джерело: власна розробка

Водночас використання послуги бухгалтерського аутсорсингу має і свої недоліки, такі як:

- 1) погіршення продуктивності працівників;
- 2) виникнення витрат, пов'язаних із передачею функцій на аутсорсинг;
- 3) необхідність чіткого планування витрат;
- 4) необхідність співпраці лише з одним аутсорсером;
- 5) загроза рейдерської атаки з боку аутсорсера;
- 6) ризик потрапляння комерційної інформації до конкурента;
- 8) новизна сфери аутсорсингу в Україні;
- 9) відсутність чіткого розуміння послуги аутсорсингу суб'єктами бізнесу.

Через це керівництво підприємств повинно уважно проаналізувати всі переваги і наявні недоліки аутсорсингу та об'єктивно оцінити доцільність передачі обліку в руки фахівців компанії-аутсорсера.

Основними кроками підприємств України під час вибору аутсорсингової компанії, яка на договірних умовах вестиме бухгалтерський облік, є:

- видання наказу (положення) про облікову політику з метою організації бухгалтерського обліку;
- обговорення із власниками підприємства та прийняття рішення щодо передачі обліку компанії-аутсорсеру;
- вибір компанії-аутсорсера та укладання угоди про співпрацю.

При цьому підприємство самостійно визначає обсяг робіт, які доцільно передати компанії-аутсорсеру.

Висновки із цього дослідження. Аутсорсинг бухгалтерського обліку є окремим видом аутсорсингу бізнес-процесів та одним із способів бухгалтерського забезпечення діяльності сучасних підприємств, які прагнуть отримати конкурентні переваги шляхом зменшення витрат та оптимізації управління. Бухгалтерський аутсорсинг є сферою послуг, яка в останні роки починає активно входити на ринок України.

Аутсорсинг загалом, як і бухгалтерський аутсорсинг зокрема, нині є ефективним інструментом бізнесу, оскільки дає змогу підприємствам оптимізувати систему управління та отримувати конкурентні переваги. Використання бухгалтерського аутсорсингу підприємствами України дасть їм змогу значно підвищити ефективність роботи, істотно посилити конкурентоспроможність, відкрити принципово нові можливості для взаємовигідного співробітництва, у тому числі і з міжнародними контрагентами.

Беручи до уваги переваги активного використання бухгалтерського аутсорсингу, вважаємо, що найближчим часом його популярність як серед представників малого, середнього бізнесу, так і серед великих підприємств України буде зростати. Але

для активного розвитку бухгалтерського аутсорсингу в Україні необхідно у найближчому майбутньому створити сприятливі умови, такі як: стійкість політичної ситуації; прозорість економічних процесів і взаємозв'язків між її учасниками; прозорість системи оподаткування; урегульованість законодавства; підвищення обізнаності власників, керівництва та менеджменту підприємств щодо послуги аутсорсингу; створення належного методологічного забезпечення; підготовка висококваліфікованих фахівців з обліку, аудиту, аналізу й оподаткування тощо.

Бібліографічний список:

1. McIntire D. Next Generation Application Outsourcing. URL : <https://research.nelson-hall.com/sourcing-expertise/it-services/application-outsourcing/?avpage-views=article&id=79777&fv=1>. (дата звернення: 08.02.2020).
2. Стахурская Е. Аутсорсинг в Украине и в мире: особенности, тенденции и перспективы. URL : http://uz.ligazakon.ua/magazine_article/EA010850.
3. Благоразумова О.В. Аутсорсинг як інструмент підвищення конкурентоспроможності торгового бізнесу. URL : http://lib.htei.org.ua/sites/default/files/83/2017/autsorsing_yak_instrument_pidvishchennya_konkurentospromozhnosti_torgovogo_biznesu.pdf
4. Волот О.І. Бухгалтерський аутсорсинг: сутність, класифікація та облік. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2014. № 7. С. 76–79.
5. Поплюйко А.М. Бухгалтерський аутсорсинг : сучасний стан та перспективи розвитку. *Фінанси, облік і аудит*. 2015. № 18. С. 335–340.

References:

1. McIntire D. (2017). Next Generation Application Outsourcing. NelsonHall. Available at: <https://research.nelson-hall.com/sourcing-expertise/it-services/application-outsourcing/?avpage-views=article&id=79777&fv=1> [in English] (accessed 08 February 2020).
2. Stakhurskaia E. (2017). Outsourcing v Ukraine i v mire: osobennosti, tendentsii i perspektivy [Outsourcing in Ukraine and in the World: Features, Trends and Prospects]. Available at: http://uz.ligazakon.ua/magazine_article/EA010850. (accessed 08 February 2020).
3. Blahorazumova O.V. Outsorsynh yak instrument pidvyshchennya konkurentospromozhnosti torhovoho biznesu [Outsourcing as a tool for increasing the competitiveness of a trading business]. Available at: http://lib.htei.org.ua/sites/default/files/83/2017/autsorsing_yak_instrument_pidvishchennya_konkurentospromozhnosti_torgovogo_biznesu.pdf (accessed 09 February 2020).
4. Volot O.I. (2014) Bukhhaltersjky autsorsynh: sutnistj, klasyfikatsiya ta oblik [Accounting outsourcing: essence, classification and accounting]. Formation of market relations in Ukraine. Vol 7. Pp. 76–79.
5. Poplyuyko A.M. (2015) Bukhhaltersjky autsorsynh : suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku [Accounting outsourcing: current state and prospects]. Finance, accounting and auditing. Vol 18. Pp. 335–340.